Ч. 23 (12.679). Львів, неділя 1. лютого 1931. Оплачено готівкою. Рік LII.

# ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

Редакція і Адміністрація Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“. Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ: Місячно 5·00 зол. Чвертьрічно 15·00 „ Піврічно 30·00 „ Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар, Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол. — Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41. „ Друкарні: 29-26.
В справі оголошень звертатися до адміністрації.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.



# ЖЕНЕВА.

Враження очевидця.

Кожне засідання Ради Ліґи Націй робить враження неначеб якогось ярмарку — політично-дипльоматичного та журналістичного. Не тільки зі самої Европи, але з далекої Азії (Японія), Америки (Чіле, Перу і т. д.) та Африки зїзджаються дипльомати, політики, журналісти. Цих останніх найбільше — кілька соток.

У великій опкленій веранді, над самим озером Леману, за головним столом на підвищенню — засіла Рада (Conseil) під проводом англійського міністра закордонних справ Гендерсона, колишнього робітника й нинішнього представника найбільшої світової імперії, який з незвичайною повагою, спокоєм і тактом проводить нарадам. Колиб не знали ви, хто це, а сказали вам тільки, що це англієць, то віднесли би напевно враження, що це якийсь англійський льорд з давньої історичної родини. Це робить вже раса та стара національна традиція. Побіч Гендерсона — старий французький політик-дипльомат Бріян, один з таких промовців, що як тільки в якійнебудь справі забере слово і по кульоарах рознесеться „Mr. Briand commence à parler“ — то всі, що мають білети вступу, женуть до салі, щоби слухати. Дальше бачимо німецького міністра Курціюса: вже обличям робить враження адвоката, яким є в дійсности. Італійський міністр Ґранді має тепер славу „enfant terrible“ Ради Ліґи, бо деякі його виступи аж жахають холодних та зрівноважених дипльоматів. Самим виглядом виріжняється від інших: молодий, гарний мущина з чорною борідкою притягає до себе погляди всіх досить численних жінок, присутніх на салі. Дальше йде представник Японії маркіз Йошіжава. Це головні, себто постійні члени Ради, поруч з ними сидить дальших 9, яких споміж ріжних держав вибирається на обмежений час. Туди належить польський міністр Залеський, якого у Женеві вважають одним із замітних дипльоматів, міністр норвежський, фінляндський, заступник Ірляндії, Перу і ін.

Найважнішими справами, побіч великого числа справ дрібніших або чисто технічних, були на цьому засіданні: 1) справа приготування загальної конференції розаброєння, яку по довгих нарадах рішено остаточно скликати до Женеви на 2. лютого 1932 р. Очевидно, що ця дразлива й затяжна справа зустрічала значні труднощі, як видно вже з такого факту, що дотепер держави не погодилися навіть на особу президента конференції; найповажнішим кандидатом був чеський міністр Бенеш, на якого проте Рада не погодилася внаслідок спротиву Німеччини й Італії. Тому рішено цю справу відложити до травня, щоби евентуально подбати за згоду якогось американця проводити тій конференції.

Другою справою, що викликала велике зацікавлення, була справа німецької скарги на поведінку польських властей при соймових виборах на Шлеську, на Познанщині і Поморю. Про фактичний хід і вислід нарад над тими скаргами польська преса приносила досить неточні і неправдиві звідомлення, під шумними наголовками „Побіда міністра Залеського“ і т. п. В дійсності міністр Залеський найшовся в досить скрутному положенні. Згідно з загальною опінією заграничної преси здобув йому деяку симпатію факт, що Залеський сам відразу і щиро признав, що Польща дійсно нарушила деякі статті міжнародньої шлеської конвенції з 15. травня 1922 р. та що готова розслідити дотичні факти і дати відшкодування пошкодованим особам. Рада Ліґи не признала вправді усіх домагань міністра Курціюса, але зажадала від Польщі переведення слідства та предложення на найближчій сесії в травні ц. р. докладного звідомлення про вислід слідства. Офіціяльно стверджено нарушення Польщею 75. і 83. статтей женевської конвенції, врешті зобовязала Польщу до предложення цих конкретних заходів для забезпечення прав нім. населенню на Шлеську на будуче. Отже фактично процес на женевському суді виграли німці.

Поза цими справами, які були на порядку засідання Ради, в кульоарах палати Ліґи Націй як і в пресі чимало говорилося про українську справу, звану вже під назвою „пацифікації“. В цій справі увійшло до Ліґи Націй кільканацять петицій, з яких дотепер прийнято 5, які відповідають приписам та які тому можна розглядати. Зпосеред принятих петицій найповажніші дві: 65-ти англійських послів та Української Парляментарної Репрезентації. Прийнято між іншими петицію кільканацяти українських робітників з місцевости Homecourt у Франції, які самі від себе та одні з перших ще в жовтні мин. року її внесли і то в зовсім правильній формі. Згідно з приписами поведінки в цих справах, коли вже петиція прийнята Головним Секретаріятом Ліґи, доручається її заінтересованій державі, яка має право внести проти неї до 2 місяців свої зауваження. Рівночасно президент Ради визначує двох членів Ради, з якими разом розслідже справу (комітет трьох). До цього комітету не може входити ніяка держава, яка сусідує з заінтересованою державою, ані держава, в якій більшість громадян належить до тої самої національности, що меншість, яка зголосила петицію.

Для петицій у наших справах установлено вже той комітет з трьох, а саме в особах англійського міністра Гендерсона, як президента Ради, італійського заступника Пільотті і норвежського міністра Мовінкеля.

Справа прийде на засідання Ради в травні ц. р. Одначе тут слід завважити, що предметом наради може вона стати тільки тоді, коли по розгляді комітетом трьох цілий цей комітет або бодай один з членів Ради поставить формальне внесення, що наслідком нарушення постанов про охорону прав меншостей, Рада повинна занятися цією справою.

Як взагалі ставляться до цих справ за кордоном — вистане навести як зразок статтю одного з найповажніших політичних дневників, а саме консервативного і до Польщі прихильного щоденника „Journal de Genève“ з 25. січня ц. р. під написом „La Pologne à Genève“, який наведу в дослівному перекладі.. Обговоривши закінчену вже саме цього дня німецько-польську справу і висказавши з цього приводу кілька компліментів в сторону міністра Залеського, автор статті пише:

„Ми вже довідались, що ділось на Шлеську та не знаємо ще добре, що сталось у Галичині. Від кількох місяців доходили нас часто відомости про тортурування селян, нищення кооператив. Ми їх не публікували, бо належить не вірити відразу оповіданням про такі жорстокости. Але повірено їм у Льондоні і 65 англійських послів внесло петицію до Ліґи Націй, яку вже передано комітетові трьох. Та справа є скомплікована. Щодо самих наведених фактів жорстокости, то треба їх розслідити на місці незалежними людьми. Щодо відповідальности, то треба сягнути в минуле, бо погляди є ріжні. Поляки обвинувачують українських терористів, що вони розпочали акцію. Українці зі свого боку, обвинувачують Польщу, що не виповнила свого міжнароднього зобвязання, дати їм в Галичині автономію. Однак як могла вона це зробити, коли є певним, що автономна Галичина — не мала би нічого пильнішого до зроблення, як відділитись від Польщі — та можливо відпасти під вплив Москви. Небезпека для Европи і для мира булаб велика. У дійсності, правдиву помилку зробила Европа, яка не вміла переконатись в р. 1920, що це в її інтересі було піддержати Україну і зробити її незалежною. Польща жалується і можливо слушно, що чужі держави, заінтересовані в тім, щоби стримати її розвиток, провокують безнастанно ці несупокої у неї. Тому повинна би Польща сама мати в тім інтерес, щоби ця справа була публично передискутована. Робити з цього тайну було би дуже нерозумно, бо виходило би, що має нечисту совість. Польський уряд це зрозумів і ще перед речинцем, який йому прислугував, наліслав свою відповідь на петицію англійських послів. Ми від себе маємо надію, що комітет трьох саме представить цю справу Раді, як таку, щоби її розібрати тому, що хочемо, щоби вона була належно розяснена. Ціла Европа бажає собі розвитку Польщі в супокою і вона повинна сама старатися про те, щоби положити кінець випадкам, які повторюючись — роблять їй лиху опінію в світі та повинна подбати, щоб її урядовці не поступали собі з меншостями після своєї власної вподоби“.

Я. Олесницький.



# „Квадратура кола“.

(З педагогічних кол.)

(Докінчення.)

III.

Весь той час назвім перехідним. Згодом приходить ера рішучіших потягнень. Одначе, коли хто, ведений теоретичним зацікавленням, запитав би, які вимоги стали потрібні для осягнення ярлика нової, чинної льояльности, або спонуканий журою про укр. шкільництво, якого вся майбутність залежить, як бачимо зі слів п. міністра, від того одного слова — захотів би поставитися до нього позитивно, той не знайшов би розвязки ані в офіційних енунціяціях, ані в педагогічній літературі, ані

врешті, в дотеперішній шкільній практиці. Навпаки — все це питання нової льояльности не розяснює, а радше затемнює.

Всеж таки приглянься офіційній інтерпретації.

Не будемо торкатись енунціяцій п. міністра ані політичної сторінки цього питання. Читачів відсилаємо до промови пос-ки М. Рудницької.

Звернімся до писаних законів і розпорядків. Безперечно найважніший з них це розпорядок п. міністра Червінського з травня 1929 р. (№ II—2875/29 з 1. травня 1929 р.) Ось він в оригіналі: *„Szkoła winna prowadzić żywą akcję wychowawczą oraz osiągać dostateczne wyniki wychowawcze, w szczególności szkoła musi wychowywać w duchu wyraźnie państwowym i wyrabiać wśród młodzieży poszanowanie do władzy państwowej i jej zarządzeń"*. Ясно, що тут три слова найважніші: „duch wyraźnie państwowy". Що це значить? В офіційному орґані Міністерства Освіти „Oświata i wychowanie" з лютого 1930 находимо на 175. ст.: *„W pierwszym dniu obrad* (зїзду начальників і візитаторів середних шкіл у Варшаві від 15—21 січня 1930 р.) *— 20. stycznia — przed przystąpieniem do właściwego dalszego porządku dziennego p. naczelnik Pieracki* (теперішній віцеміністр) *poddał dłuższemu omówieniu sprawę wykonania nowego rozporządzenia Pana Ministra o nadawaniu szkołom prywatnym praw szkół państwowych"*. (Це розпорядок поданий раніш). Більше нічого. Даремна річ шукати за висненням, бо те, що там говорено, остало тайною для вибранців. *„Wyraźnie państwowy duch"* це пітійські слова, які важкою зморою повисли над українським шкільництвом, аж поки стали дзвонами на їх похоронах.

Після зїзду візитаторів почалися зїзди директорів. На одному з них, уладженому для директорів семінарів у Львові, один з візитаторів сказав, що вже стіни школи повинні зраджувати „паньствового духа". Між тим, закони не дозволяють приватним інституціям на декорацію своїх стін державними емблемами. За Австрії приватну школу, котра вивісилаб державного орла, напевноб потягнено до відповідальности. Тепер (закони обовязують ті самі) вимагається не лише портретів Президента, державного знамени, але й портретів марш. Пілсудського. Про одну українську школу сказав львівський куратор, що вона не заслуговує на право прилюдности, бо на стінах її шкільних саль не було портретів марш. Пілсудського. — При нагоді якоїсь інтервенції в Кураторії один з її високих урядовців сказав, що вимог виховання в державному дусі не можна очеркнути докладно, а тим більше не можна цього зробити на письмі. Це треба відчути. Запевнення льояльного виконування розпорядків шк. влади не вистарчає, тут треба льояльности „чинної". Святкування державних свят? Коли молодь іде лише до церкви — мало, коли навіть школа дає з цієї нагоди поранок — мало, треба, щоби з виконання і добору точок програми пробивала радість і спонтанічне захоплення святом..

Думаємо, що сказаного вистане, аби доповнити „широкий" апель п. міністра. По перше, коли він говорив про льояльність, то з певністю мав на думці цю другу льояльність — чинну. По друге, під „чинною" льояльністю розумів він, як це розуміють його орґани, своєрідне свідоме стремління не польських народів до заперечування власних національних аспірацій і до заступлення їх національно-державними польськими. Виховання молоді в тому дусі, це й є виховання в державному дусі.

Пану міністрові напевно відомо, що українські приватні школи були льояльні в розумінні респектування обовязуючих законів держави. Вони плекали свою власну культуру, прямували до власного виховного ідеалу, бо їм це було вільно в межах конституції, міжнародних договорів і всякого іншого законного управнення. І пану міністрові відомо теж, як членові уряду, тобто установи, яка повинна зберігати закони, що така льояльність уповні вистарчає. Але пан міністр, у своїй „ширости" домагається від українського громадянства льояльности чинної і створює цим „квадратуру кола". Бо розвязка так поставленої п. міністром проблеми йде або через зміну основних законів польської держави, міжнародніх договорів і всього дорібку сучасної цивілізації, або через добровільну резиґнацію з охорони тих законів. Одначе п. міністр, як міністр освіти, знає теж, що цього останнього українська нація зробити не може.

IV.

І ось ми, виїзнавши ґрунт, доходимо до того, яка повинна була бути відповідь п. міністра, колиб він був говорив дійсно щиро, або колиб почував, що вже час сказати правду. Та хай за нього і за нас говорять люди його табору, менші дипльомати, за те щиріші.

Одній з делеґацій розвязаних ґімназій сказав дуже високий урядовець у Львові: ми мусимо перш за все змінити вашу духовість, а тоді створимо такі школи, які нам будуть вигідні. Другий теж дуже високий урядовець, але вже в Варшаві, сказав приблизно таке: „Панове приїхали за скоро. Закриття ґімназій не наступило наслідком тої чи іншої конкретної провини, лише це один зі складників чи потягнень політики цілого уряду, з яким я особисто безумовно солідаризуюся. Уряд дальших потягнень робити не буде, поки не збере досвідів, які є наслідки того, що вже зробив. Тут панам не поможе ані міністр освіти ані навіть кілька міністрів. Вони не в силі змінити політики, яка не є політикою одного чи другого міністра. Це може зробити лише весь кабінет. Те, що я сказав, може бути болюче, але на це нема ради". — Коротко і ясно.

Отже хтож створює квадратури?

„Пацифікація" й інші потягнення мали за завдання серед українського громадянства підготовити ґрунт під народини льояльности самотужної, чинної, під в и г і д н у розвязку квадратури! Одначе, сконстатувавши найбільше, на нашу думку, правильний здогад, не беремося переводити його аналізи. Найпростішої розвязки квадратури: признання національних українських аспірацій у межах законів держави — не дискутуємо теж. — Щиро кажемо: підіждемо аж збереться більше досвіду.

**В. Зарічний.**

# Ліквідація неписьменности на Рад. Україні.

Найтяжчу спадщину залишив після себе царський уряд на В. Україні — це значну кількість неписьменних серед дорослого населення, а саме, приблизно 7 міл. осіб обох полів. З вибухом революції повстав жвавий рух і в галузі позашкільної освіти. Вже перший зїзд „Просвіт", що відбувся в Києві 20—23. вересня 1917 р., ухвалив у справі ліквідації неписьменности таку постанову: „Визнаючи причиною великого політичного, національного та економічного занепаду неграмотність, зїзд „Просвіт" домагається заведення обовязкової шкільної науки, а всіх своїх членів закликає до завзятої боротьби з неграмотністю через заведення курсів для неграмотних при кожній „Просвіті".

На жаль, пляномірна позашкільна праця, що була розпочалася в той час на Вел. Україні, зустрічала на своєму шляху ріжні перешкоди через часту зміну влади та горожанську і більшовицьку війну. Коли запанувала на Вел. Україні більшовицька влада, то одним з перших гасел, які вона урочисто проголосила, було — ліквідація неписьменности до 10-ої річниці жовтневої революції, себто до 1927 р. З цією метою НКО утворив на місцях пункти ліквідації неписьменних (лікпункти) та школи малописьменних. Але одно діло — декларація і зовсім інше — реалізація її в житті.

Ще в 1927 р. теперішній комісар нар. освіти М. Скрипник, вказуючи на те, що „ліквідувати абеткову неписьменність це є перша умова цілої нашої роботи в галузі будівництва соціялізму", визначив кількість неписьменних на Рад. Україні на 5 міл. осіб[1]).

Цікаво, що той-же М. Скрипник після двохрічної праці НКО над ліквідацією неписьменности, коли зліквідовано приблизно 1. міл. неписьменних, визначує кількість неписьменних

[1]) М. Скрипник. Статті й промови. Т. IV., ч. I. Питання соціялістичної освіти. Х., 1930. 510+4 нен. стор. Див. 139. стор.

ФЕЙЛЄТОН „ДІЛА" З ДНЯ 1. ЛЮТОГО 1931.

С. ШАХ.

# 300-ліття Успенської церкви у Львові.

В неділю 16. ст. ст. січня 1631 р., тобто 1. лютого 1631 р., відбулося незвичайне свято львівської Руси: посвячення св. Успенської (Волоської) церкви Ставропигійського брацтва при Руській вулиці. Тої церкви, що й донині красується своєю величю та архитектурою, пригадуючи світлі картини історії нашого львівського міщанства.

Нинішня Успенська церква складається, як відомо, з 3 частей, котрі побудовано окремо і від себе незалежно в такім хронольогічнім порядку: 1. Корнияктівська дзвіниця, побудована в роках 1572—1578; 2. Трьохсвятительська каплиця, побудована в 1591 р.; 3. Св. Успенська церква, побудована в роках між 1591—1631. Отже ця церква, головна, святкує нині, в неділю 1. лютого 1931 р., свій 300-літній ювилей посвячення.

Історія львівського брацтва при церкві Успенія Преосв. Діви Марії, від 1593 р. піднесеного до упривілеєного Ставропигійського, має свою добре заслужену славу не лише на льокальнім терені міста Львова, але також на цілій области галицько-волинських земель. Одначе ця історія, на жаль, за мало спопуляризована, і то передовсім рішуче за мало у самім таки Львові. А історія Ставропигійського братства — цеж історія затяжної, впертої, повної посвяти і гідної подиву боротьби українського населення міста Львова за своє релігійне і національне обличя.

А історія церкви при тім-же братстві — це доказ не лише незломної сили львівського українського міщанства, його меткости, підприємчивости та жертвенности, але також його гордости, його естетичного смаку та — що найважніше — розуміння ваги історичної відповідальности перед майбутніми поколіннями. Наші міщани власними руками, розумом та грішми збудували собі памятник, що перетревав найтяжчі удари неприхильної долі.

Історія будови нині істнуючої св. Успенської, загально Волоською званої, церкви незвичайно цікава і повчаюча. Цікава вона так під оглядом пляну і труднощів будови, котра тревала повних 40 літ, як також під оглядом архитектури та стилю, бо є вона цінним памятником перехрещування в нашім Львові культур західної із східною; цікава вона рівнож і під оглядом внутрішніх прикрас, бо є документом пристосовування західного рококо з XVIII. в. до обрядовости східних церков на Галицькій Землі.

Всі ці справи очевидно вяжуться посередньо з нинішнім ювилеєм. В цьому фейлєтоні торкнемося лише самої події освячення св. Успенської церкви, що відбулося рівно 300 літ тому. Одначе, аби зрозуміти саму вагу того, толі незвичайно радісного свята та пізнати деякі цікаві подробиці мусимо кинути оком на історію будови самої церкви та на відносини, серед яких цю церкву будовано.

Підчас пожежі Львова 1571 р. згоріла також і щойно в 1565 р. з тяжким трудом і великими жертвами здвигнена св. Успенська церква, яку збудував архитект італієць Петро з Люґано, що від 1543 р. переселився був до Львова; церкву цю збудовано коштом львівських міщан та волоського господаря Олександра Лопушанина. Пожежа цеї церкви страшно прибила львівських православних міщан, але не зломила їх енергії. Вони уставили вівтар у дзвіниці, з якої зробили тимчасову церкву та постановили зачинати знов роботу від початків.

Братство рішило приступити знову до будови церкви, в тому столітті (від 1527 р.) вже третьої, але такої, щоб її не міг знищити ніякий вогонь. Тому братчики рішили збудувати свою церкву не з дерева, ані не з цегли, а з самого тесаного каменя.

Плян церкви і роботу віддали знову чужинному архитектові, що тоді перебував у Львові Павлові Римлянинові, який надав будові церкви стиль італійського ренесансу. До будови церкви приступило братство з весною 1591 р., а посвячення фундаментів довершив сам київський митрополит Михайло Рагоза, що спеціяльно в тій цілі приїхав до Львова, бо львівський епископ Ґедеон Балабан вів завзяту боротьбу з братством за те, що патріярх надав йому права Ставропигії, та відмовився навіть у своїм засліпленні посвятити основи нової церкви, тягаючи братчиків перед церковний та світський суд.

Братство пустило будову в рух, але піднялося за великого і коштовного діла. Львівські міщани були тоді вже занадто проріджені й матеріяльно ослаблені: до того спір з епископом, Берестейська церковна унія (1596) релігійна боротьба, не сприяли будові нової церкви. Тому міщани відкликалися до релігійного й патріотичного почуття православних ще українських князів, „нарочитої" шляхти, та широкого православного „посполитого" загалу в Польщі і поза її границями. Але крім кн. Конст. Острожського,

від 10 до 35 років — на 5.425.000 осіб і крім того, малописьменних — 3.285.000[5]). Отже насувається питання, яким чином, не дивлячись на щорічну ліквідацію пів міл. аж до 2 і пів міл. (в 1929 р.) і на сьогодні кількість неписьменних залишається на однім рівні — 5—5 і пів міл.?

Відповідь на це находимо, по-перше, в матеріялах Центрального Статистичного Управління — „Народна освіта на Україні на 1. січня 1927 р." (X., 1927 р., 31 стор.): „Недостатність мережі ліквідації неписьменности можна досить яскраво бачити, наприклад, з того, що сучасна школа І-го концентру містить щось із 660 тисяч дівчаток проти 1.300 тисяч хлопчиків; різниця поміж числом хлопчиків та дівчаток — 640 тисяч — це очевидний матеріял для ліквідаційних пунктів поміж самими лише дітьми шкільного віку" (8-а стор.), а по-друге, в одній статті М. Скрипника: „Неписьменність 500 тисяч ми ліквідуємо, а 400 тис. у нас нових настає. А ми-ж маємо ще 5 міл. неписьменного дорослого люду. Отже, коли ми будемо на 100 тис. на рік навчати неписьменних, то, щоби ліквідувати неписьменність 5 міл., треба не більш і не менш як 50 років[6]).

Якби там не було, а більшовики не виконали завдання — зліквідувати неписьменність до десятиріччя жовтневої революції. „Чому ми цього не виконали?" — запитує сам себе М. Скрипник в одній зі своїх статтей і дає таку відповідь: „Тому, що ми ні до чого нездібні, мало працювали, не звертали на цю справу належної уваги. Звичайно, за це з нас треба здерти три шкури. Це правильно"[7]).

Після такого щирого признання М. Скрипника в неспроможності більшовиків виконати своєї урочистої обіцянки, яку дали вони, присягаючись іменем самого Леніна, не треба дивуватися, що М. Скрипник перекладає тепер це завдання з більшовицької влади на „всю робітничу клясу в цілому, всі профспілки, усю трудящу організовану масу". Але, переклавши це завдання на всю трудящу організовану масу, більшовицька влада не спокутує своєї вини за рецептою М. Скрипника, а залишає за собою й надалі керування справою ліквідації неписьменности. Згідно з новим пляном більшовицької влади, неписьменність на Рад. Україні має бути зліквідована в 1931—32 році[8]).

Оскільки реальний є цей плян, може свідчити офіційна інформація НКО в часописі „Радянська Освіта"; ч. 8—9 за 1930 р.: „цього літа (1930 р.) мали охопити пунктами лікнепу 500 тисяч неписьменних, але пляни лікнепроботи влітку зірвано. Місця не пристосувалися до нових метод роботи на фронті лікнепу. Місця навіть не попіклувалися придбати належну літературу для пунктів лікнепу. І наслідок — пляни лікнепроботи влітку 1930 р. реалізовано лише на 25—30 проц. (76-а стор.).

Якщо взяти на увагу не лише те, що щорічно й надалі буде здійснюватися плян на 25—30 проц., але й те, що, як свідчить той же М. Скрипник, „зараз рецидив неписьменности з тих, кого ми навчаємо в школі письменности і які далі гублять свої знання і знов становляться неписьменними приблизно 30 проц."[9]), то ліквiдація неписьменности на Рад. Україні приймає характер Сизофової праці: в якій мірі ліквідується неписьменність, в такій мірі наростає рецидива неписьменности.

Поданий тут короткий опис боротьби більшовицької влади з неписьменністю на Рад. Україні є одна з типових ілюстрацій продукційности тої праці на культурно-освітньому полі, яку провадить більшовицька влада на Рад. Україні.

Ст. Сірополко.

[5]) Там-же. Див. 391. стор.
[6]) Там-же. 95. стор.
[7]) Там-же 177. сто.
[8]) Там-же. 392. стор.



## Судове зажалення проти Костека-Бернацького?

У посольських колах кружляє несправджена вістка буцім то бувш. пос. Стр. Хлопского адв. Гофмокль-Островський виступить на судовій дорозі проти бувш. командант берестейської тюрми полк. Костека-Бернацького. Зажалення внесе в імені послів, берестейських вязнів тієї партії. Обвинувачуватиме Костека-Бернацького за надужиття влади на становищі команданта тюрми.

—o—

## За свобідне переселення адвокатури.

**(З нагоди 9-их Загальних Зборів СУА.)**

В ч. 4, за грудень 1930 р., подав правничий журнал „Життя і Право", переклад статті, поміщеної свого часу в „Часописі Польських Адвокатів", який є органом „Союзу Польських Адвокатів" у Львові, статті, що торкнулася питання свобідного переселювання адвокатів в Річипосполитій.

Редакція „Життя і Права" до перекладу уступів тої статті не дала ніяких коментарів, подаючи його тільки на те, щоби задокументувати, як відноситься „Союз Польських Адвокатів" до „Союзу Українських Адвокатів".

Автор статті — львівський адвокат, д-р Кароль Аргасінський. Він стверджує, що в Галичині, при вільній самоуправі адвокатів, адвокатура переважно не в польських руках. Скількість адвокатів росте непомірно у шкідливому темпі. В Галичині ледви 10—11 проц. адвокатів польської національности, а на кількасот аплікантів львівської палати поляків не більше 30-ти. „Союз Українських Адвокатів", що повстав в останніх роках в Галичині, має — мовляв — політичні (т. зв. „українські") тенденції і завдяки його пропаганді намножилося в останніх ро-

гетьмана П. Конашевича-Сагайдачного, Михайла й Омеляна Тишевичів та деяких інших, своя „зарочита" шляхта мало підпомогла львівських братчиків. Зате московський цар Федір Іванович (син Івана Грізного), останній з роду Рюриковичів, поміг львівським братчикам у будові. Також і шурин його Борис Годунов не поскупив помочі львівським міщанам.

Одначе львину частину тягару будови взяв на себе православний молдавський воєвода Єремія Могила, котрий з огляду на традицію (попередню церкву вибудували також молдавські господарі) постановив піти назустріч львівському братству і рішився „добудувати й докінчити тоту святу церкву коштом і накладом своїм", і то таку, щоби була „прикрасою міста Львова". Обітницю свою виконував незвичайно совісно. А коли в міжчасі помер, то діло Єремії перейняв на себе його брат Симеон, а відтак братанок Константин. Одначе ані одному з них не судилося дочекати докінчення будови. Щойно внук брата господаря Єремії, Мирон Бернавський, що був коротко князем (1626—1629), успів довести діло діда та родини Могилів до кінця. З кінцем 1630 р. церква була готова і Ставропигійське братство назвало Мирона Бернавського „пресовершеннiйшим і всещедрійшим ктитором і в словах і в ділах", а в середній бані поміщено родинний герб Могилів з написом: „Ясносвітлий Господар воевода Молдавський Мирон Бернявський Могила совершитель церкви".

Про скінчення всіх робіт зовнішніх і внутрішніх около церкви повідомило братство царгородського патріярха, який прислав йому своє благословення. Крім цього звернулося братство до господаря Мирона Бернявського що по втраті престола Молдавії перебував від 1629 р. у своїй земельній посілости в Устю над Дністром у Галичині, з просьбою, щоби, як ктитор, назначив день посвячення церкви та прибув особисто на це торжество. Як делегат братства поїхав до нього сам львівський епископ Евстахій Тисаровський (1607—1641), що потвердив привілеї братства, бо уважав його „підпорою православія у Львові" і жив з ним весь час у згоді. Епископ прибув до Устя 29. ст. ст. грудня 1630 р. і там оба з М. Бернявським означили речинець посвячення церкви в дві неділи опісля, себто на 16. ст. ст. І. 1631 р. Одначе сам кн. Мирон до Львова не прибув. Заступав його та родину Могилів син колишнього господаря Симеона, архимандрит Києво-Печерської Лаври Петро Могила, пізніший славнозвісний київський митрополит, творець Могилянської Академії. Для звеличання торжества посвячення привіз Петро Могила із собою цілий хор з Київа, котрому братство заплатило за гарний спів навіть гонорар.

Акту посвячення церкви довершив львівський епископ Е. Тисаровський, котрий уважав для себе „за велику честь посвятити так прекрасно побудовану церкву", як про це виразно свідчить його власноручне письмо з 16. І. 1631 р. З нагоди торжества уладило братство дня 18. ст. ст. січня 1631 р. обильний „братський обід", в якім взяли участь львівський епископ, священики, черці, шляхта та міщани. Обід був „з пивом, медом, винами" і коштував дуже дорого, бо 41 зол. і 14½ гр.

Щиро радувався тим щасливим днем передовсім сам ктитор Мирон Бернавський. В день посвячення прислав він із Устя у дарі новопосвященій церкві деревляний хрест „дрібно різаний", ризи, стихар і „пестрий перський килим, довгий до стіни запрестольної".

День цей був завершенням десяток літ мозольної і повної посвяти праці львівських міщан. Тому був він справжнім святом усеї львівської Руси, що будувала захист і підставу своїй вірі й народности, щоби по веки час „во всем церковном преданії восточния вселенскія церкве кріпко і неподвижно стояти".

Теперішній Сеніорат Ставропигійського Інституту не пропускає цих роковин мимо. Член Сеніорату проф. д-р А. Копистянський написав з нагоди ювилею на основі документів студію про будову св. Успенської церкви п. з. „Историческій очеркъ сооруженія Ставропигійской Успенской церкви во Львовѣ", яка була друкована у „Временнику" Ст. Інституту на 1931 р. і вийшла окремою відбиткою, а крім того виголосить про це реферат на академії в „Нар. Домі".

Цей рідкий в історії львівської української громади ювилей повинен відбитися сильним відгомоном серед українського населення Львова, головно ж серед широких кругів львівського міщанства. Але з другого боку Сеніорат Ставр. Інституту не може довше замикатися у вузенькому колі своїх політичних однодумців, тільки мусить уможливити доступ для тих-же міщан до цього Інституту, славного саме міщанською традицією братства. Крайня пора, щоби і міщанство Львова і Сеніорат Ставропигії здійснювали точно і примірно разом з церквою заповіт колишніх братчиків з часів будови нинішнього св. Успенського храму (з 1592 р.), щоби „церков убо юже начахом видати, хотяще *род наш разточений в єдино собрати*"!

—o—

ках дуже богато українців адвокатів. У львівській палаті їх буцімто тепер більше, як поляків.

„Якщо адвокати-сіоністи в Малопольщі (термінольогія оригіналу — прим. Ред.) жаліються на теперішні труднощі переселювання до Королівства, на окраїни і Познанщину та домагаються свобідного переселення на основі конституції, як індивідуально покривджені у своїх громадянських правах заріб'кування, (ст. 101 конст.), то українські адвокати на зїзді малопольських палат у Львові дня 20. X. 1928, які прибули на зїзд у числі 12 делегатів із „Союзу Українських Адвокатів", що репрезентує українську адвокатуру „від Сяну аж до Збруча", заявили устами колеги Льва Ганкевича, у заяві, зложеній в українській мові, що вони у боротьбі за волю переселення станують в одному ряді, а тим самим отверто зазначили також зорганізований політичний характер тої своєї боротьби буцімто за право.

„Не треба забувати, що українські еміґранти, також адвокати, сидять у Берлінах і Прагах, а може і в Київах, і що з політичного, національного і державного становища не є річю байдужою, чи українські адвокати почнуть кольонізувати Волинь і Полісся, Білорусь і Холмщину та будуть давати там місцевій людности правних порад і оборони. Можемо для поодиноких колеґів з того табору мати і маємо богато пошани і для людей праці і діла, але не можемо пропускати з очей державних інтересів. В кожному разі до переселювання непольських елементів на креси і до національно загрожених міст б. Конґресівки не можуть прикладати руки передовсім члени „Союзу Польських Адвокатів".

Адвокатуру в Малопольщі — кінчає автор — окупували елементи сіоністичні й українські, а тепер розпочинають боротьбу за поширення терену окупації. І до цього має причинитися „Союз Польських Адвокатів?!"

Таке становище заняв д-р К. Арґасінський.

Справа свобідного переселювання адвокатури, яка від ряду літ живо порушує уми адвокатів і інтересованих кол громадянства усіх народів Польщі, має передовсім своє специфічне значіння, як питання виміру справедливости і права. Чехословаччина, Югославія і Румунія, ще заки зуніфікували законодавство, вже перевели уніфікацію адвокатури, даючи адвокатам ріжних правних земель право взаїмно свобідно переселитися навіть без якихнебудь особливих формальностей. Вони зробили це в добре зрозумілому передовсім державному інтересі. Бо в державному інтересі (якщо дана держава має претенсію бути новочасною правовою державою) лежить якнайповніше зрівнання прав усіх громадян уодностайнення обовязуючого права, себто законодавства і прав та обовязків, які воно створює для всіх. Право — як відомо — впливає у великій мірі на розвій господарських і суспільних відносин, спрямовуючи їх практично на деякі шляхи практично. Уніфікація господарська може бути приспішена і переведена після переведення уніфікації правної, бо ріжнородність обовязуючого права спинює її. Якщо неможливо перевести уніфікації права в скорому темпі законодатним шляхом з уваги на труднощі законодатної праці, то можна дуже богато допомогти фактичним здійснюванням її шляхом усування перепон, що істнують досі.

Такі **аргументи державного характеру** промовляли за створенням свобідного переселення адвокатури в згаданих державах.

Ця справа актуальна у Польщі ще також з уваги на перелюднення в адвокатурі. Від ряду літ бореться особливо галицька адвокатура за право свобідного переселення, а перепони в цім напрямі створює передовсім польська реакційна адвокатура. Передовсім тому, що в адвокатських палатах Волині, Полісся, Підляша і Холмщини, польська адвокатура сьогодня панує своїм числом та має виключно владу в своїх руках. Допущення конкурентів для неї небажане у змислі професіональному. Польська адвокатура Галичини як малочисельна, майже не має конкуренції, маючи готові синдикатури і підтримку всіх урядових і громадянських польських чинників. Тому вона може дозволити собі на політоді, як адвокати інших національностей з важким трудом від ряду літ добувають заледви мінімум егзистенцій.

Польські адвокати можуть дозволити собі тику того роду, як це зясовує д-р Арґасінський, на люксус підтягати інтереси держави під власний інтерес, українські-ж адвокати мусять глядіти, щоби добути кусень хліба, особливо в часах, як інтелігенський приріст українського і жидівського народів не знаходить нормального приміщення у державних урядах, куди його засадничо не приймають. Воно звучить може парадоксально, що саме ті, що повинні берегти інтересу держави, себто польські адвокати, виступають проти нього. Бо — як вище згадано — всяке опізнювання уніфікації адвокатури опізнює уніфікацію законодавства, а також господарського життя держави і тим самим ослаблює саму державу.

Інше діло, який вплив матиме отворення адвокатурі в Польщі можности свобідного переселення на її відносини політичні, національні і суспільні.

Для українців це буде теж великий крок вперед на шляху національного обєднання в межах Польщі. Безумовно впаде тоді одна з досить поважних перепон на т. зв. сокальському кордоні, перепона правного характеру. Боротьба за право загалом, а на право нації особливо, піде тоді іншими шляхами, піде скорше і певніше. Усе те належить обєктивно признати. Але нема такої сили, яка могла би на довший час спинити цей природний процес.

Уніфікація адвокатури в Польщі мусить прийти в найближчому часі, як це видно хочби із недавньої заяви в соймі представника ББ посла Зайдлера. Це дуже правильний і розумний законодатний крок вперед, на шляху усунення пересудів, якими не може жити держава. Цього процесу не може здержати на довший час ніяка сила, тим менше „Союз Польських Адвокатів", що з завзяттям бореться не за поступ права, а його ретроградність.

Тому не диво, що ролю „С. П. А.", особливо-ж д-ра Арґасінського в справі вільного переселення адвокатури здавна вже пятнує в ряді статтей сама редакція львівського „Ґлосу Права". Пятнує її теж уся поступова польська адвокатура, хоча вона дуже малочисленна, пятнує усе демократичне громадянство інших націй в переконанню, що свобідне переселення адвокатури це справа неминуча й потрібна.

Перед українською адвокатурою в Польщі, особливо-ж тою, яка зорганізована в „С. У. А.", стоїть велике завдання: Заходитися дальше біля справи свобідного переселення адвокатури і припильнувати, щоби в свій час відповідні місця обсаджено відповідними силами.

На всякий випадок ця справа мусить цікавити не тільки самих адвокатів, але також ціле громадянство, бо вона доторкає сутніх інтересів не лише самої адвокатури, але цілого громадянства.



## Процес б. посла Підгірського.

Дня 27. ц. м. перед варшавським апеляційним судом відбулась розправа проти б. українського посла Самійла Підгірського, засудженого в окружнім суді у Варшаві 20. червня 1930. на два роки вязниці за переховування антидержавної літератури. При ревізії в його кімнаті, де він мешкав разом з іншими послами, найдено дві валізки комуністичної літератури. На першій розправі посла Підгірського звільнено від закиду приналежности до КПЗУ, а на другій розправі його боронили д-р Загайкевич і адвокат Сміяровський із Варшави. На внесок оборонців апеляційний суд допустив додаткові докази для доповнення фактичного стану, який є предметом розправи і тому розправу відложено. Внески оборони мали на меті доказати, що дві валізки із комуністичною літературою не були власністю б. посла Підгірського, але двох послів комуністів, які залишили ці валізки в його кімнаті без відома підсудного.





# ОСТАННІ ВІСТИ

### СОЙМ.

Пленарне засідання сойму 30. січня тревало всього дві години. У голосуванні прийняли збільшений диспозиційний фонд мін-ства вн. справ.

Найближче засідання сойму 5. лютого.

—o—

### СПРАВА СКОНФІСКОВАНИХ СТАТТЕЙ.

Дня 30. січня в реґуляміновій комісії та посольської незайманости йшла далі дискусія над предложенням віцемарш. Цара в справі поміщування в пос. інтерпеляціях сконфіскованих часописних статтей. Комісія відкинула внесення пос. Стронського (Кл. Н.) у справі відіслання справи ко конституційної комісії. Відкинули теж внесення пос. **Загайкевича** (Укр. Кл.), щоби комісія признала себе некомпетентною до видавання опінії в згаданій справі. Після ствердження висліду голосування над. ост. внесенням **посли опозиційних партій вийшли зі салі.** Потім комісія одноголосно ухвалила: Реґулямінова комісія сойму висловлює таку опінію: Поміщування в інтерпеляції дослівного змісту сконфіскованого друку як ін фравдем леґіс доместікас недопустиме, бо нарушує повагу сойму та ломить конст. принціп незайманости суд. оречень іншою владою (§ 77., уст. 2). Маршал сойму на осн. 2. § уст. 3 у звязку з § 11. реґуляміну має право жадати від інтерпелянтів, щоби скреслили в інтерпеляціях сконфісковану часть.

—o—

### РОЗПРАВА ЗА ЗДОГАДНИЙ ЗАМАХ НА МАРШ. ПІЛСУДСЬКОГО.

Другого дня розправи проти здогадних змовників на життя марш. Пілсудського зізнавав тайний агент Буравський. Він каже, що про плянування замаху довідався від св. Пужицького. Тоді повідомив про все свою владу.

Мін. Складковський каже, як лише довідався про замах, оповів усе марш. Пілсудському. Марш. Пілсудський приняв цю вістку дуже спокійно. Сказав, що ця вістка не дивує його. Знає відносини в партії ще з царських часів і йому відомо, що є одиниці, які терором раді ожиняти партію. В можливість замаху міністр вірить.

Подібно зізнавав віцеміністр закорд. справ Бек, що тоді був віцепремієром.

—o—

### СУДДЯ ДЕМАНТ У ЛУЦЬКУ.

У Луцьку є від двох днів ап. суддя Демант. Він студіює акти справи в звязку з ост. ліквідацією центр. комітету КПЗУ.

—o—

### ВЛОМ ДО БАНКУ І ДВОРА.

У ночі з 27. на 28. січня злодії вломилися в Золочеві до Кресового Банку. Розбили там дві каси та забрали 4 тис. зол. і 20 дол. — У Трушовичах (пов. Перемишль) злодії вломилися до мешкання орендатора місц. дібр і забрали залізну касетку в якій була книжечка Каси Ощадности м. Перемишля на 10 тис. долярів 2 банкноти по 100 зол., дрібних грошей ок. 30 зол. і 1 ам. дол.

—o—

### НІМЕЦЬКИЙ ЛЕТУН ОСІВ У ПОЛЬЩІ.

Дня 30. січня осів півтора км. від кордону на півн. схід від Вольштина німецький літак Д 1559, тому, що йому зіпсувався мотор. Кермував літаком нім. пільот рез. підпоручник Грузе. Летів до Бресляву. Крила літака ушкоджені. Летуна польська влада задержала.

—o—

### КАТАСТРОФА В КОПАЛЬНІ.

У копальні вугля в Гвайтгевен (Анґлія) наслідком вибуху газів засипало ок. 50 шахтярів. Кажуть, що згинуло 10 шахтярів, доля 16 невідома, 13 перевезли у шпиталь у грізному стані.

—o—

### 39 ЛЮДЕЙ ЗАСУДЖЕНИХ НА СМЕРТЬ.

Воєнний суд у Стамбулі видав 29. січня присуд у розправі дервішів. На 400 обвинувачених засудили на смерть 39. Присуд виконають у вівторок, як прийде затвердження.

—o—

# Господарська школа „Просвіти".

**Господарсько-садівнича школа Т-ва „Просвіта" в Милованні у шкільнім році 1930.**

По кількалітньому приготуванні і частинній відбудові миловансько майна з воєнного знищення Т-во „Просвіта" отворило з початком 1930 р. в Милованні річну господарську школу.

Дня 16. грудня м. р. закінчився перший рік праці річної школи. В діловому році вписалося до школи 24 учеників. Ученики у віці від 15—23 років походили з 8-ох повітів, у тім 5 з Волині (Рівно, Ковель). Батьки учеників переважно малоземельні (до 6 мг.), а лиш один ученик мав 30 мг. поля. За виїмком 2 учеників, що скінчили 3 гімн. кляси, всі інші мали покінчену народню школу. Всі ученики мали приміщення у шкільному приюті.

У школі учило 4 постійних учителів, а крім того доїздили фахівці для науки ветеринарії і пасічництва. Теоретична наука відбувалася головно в зимових місяцях; у шкільному році було 1027 годин навчання, в тім 723 годин фахових предметів, а 484 годин загально-освітніх предметів. Літом працювали ученики в усіх ділянках господарства школи, а також відбували практику в місцевій районовій молочарні.

В часі року уладжувано кілька прогульок з учениками, а саме до 5-ти сусідніх сіл для пізнання типових господарств околиці, дводенну прогульку до огородничого заведення п. Терпиляка в Залукві і семиденну прогульку в Карпати. По скінченні шкільного року відвідали ученики у Львові наші інституції під проводом урядовця Товариства.

**Курс кооперативного діловодства.**

В минулому шкільному році уладжено також шеститижневий курс кооперативного книговодства і діловодства в часі від 15. V.—30. VI. Курс покінчило 23 учеників, висланих виключно кооперативами, головно з району ПСК Станиславів.

**Вписи до господарсько-садівничої школи Т-ва „Просвіта" в Милованні на рік 1931.**

Шкільний рік в однорічній господарсько-садівничій школі Т-ва „Просвіта" в Милованні розпочинається 1. березня 1931 р. і триватиме до 30. грудня 1931 р.

Головний Виділ Т-ва „Просвіта" у Львові проголошує **вписи** на приняття до школи 40 учеників з приміщенням у приюті під такими умовинами:

1) Зголошуватися можуть мущини у віці 16—24 літ, що скінчили народню школу.

2) Оплата за приміщення у шкільнім приюті, опал і світло 5 зол. місячно. Вписове 15 зол. на початку шкільного року. Наука в школі безплатна. Прохарчування одержать ученики в кооперативній харчівні школи, веденій учениками під доглядом учителя за оплатою 35—40 зол. місячно.

3) Кожний ученик має мати одіж (у тім одіж до праці), 4 пари білля, 4 ручники, 2 простирала, подушку, покровець, сінник, а також ложку, видки, ніж, тарілку, мисочку і пів літ. горня (бляшане поливане).

4) Родичі чи опікуни зобовязуються письменно платити за удержання і приміщення щомісяця згори.

Навчання у школі в зимі головно теоретичне, в літі головно практичне.

Зголошення до школи слід вносити поручено на адресу: Господарсько-садівнича школа Т-ва „Просвіта" в Милованні, п. Стриганці н/Дн. (Stryhańce nad Dn.). До зголошення треба долучити останне шкільне свідоцтво, посвідку родичів, що зобовязуються платити за ученика і марки на 75 сот. на відповідь.

**Головний Виділ Т-ва „Просвіта".**



# НОВИНКИ

— Телеф. 2-11. Піскова 22. „Власна Хата". Фотограф Лев Янушевич.

— Пригадка. Чергові Загальні Збори Українського Лікарського Т-ва у Львові відбудуться в домівці при вул. Гродзіцьких ч. 4 **в суботу 31. січня 1931. в год. 18.** зі звичайним денним порядком. — **За Виділ: д-р Музика,** голова; **д-р Прийма,** секретар.

— **Першорядне українське фризієрське заведення,** вул. Бляхарська 11 (ріг Руської), тел. 33-21 поручається П. Т. Громадянству.

— **Ревізії й арештування.** В четвер 29. січня ц. р. арештовано у Львові Ярослава Хомяка, студ. фільос., родом зі Сторонятина, пов. Львів, на припоручення слідчого судді Вінцентого Станислава Сенкевича, що переслухав його в справі арештованого Мигола і товаришів. В пятницю 30. січня ц. р. випущено його на волю. — У понеділок 26. січня 1931. перевела державна поліція ревізію у секретаря чит. „Просвіти" в Павлокомі, пов. Березів, Івана Карпи, а також у бібліотеці чит. „Просвіти" і в канцелярії кооперативи „Сян" в Павлокомі. Нічого не найдено. За чим шукали, не знати.

— **Управа Українського Т-ва Допомоги Емігрантам у Львові** просить Вп. відборців календаря-альманаха **„Дніпро"** на 1931 р., які ще не вирівняли досі своїх залеглостей за календар, надіслати негайно належні 3.50 зол. на адресу Т-ва (Львів, Руська ч. 3, III. пов.).

— **Михайло Голинський у Львові.** Свого часу повідомляли ми на цьомуж місці, що наш відомий артист-співак Мих. Голинський виїхав до Америки. Туди поїхав він був разом зі знаним співаком А. Дідуром, щоби при його допомозі — а він добре обзнайомлений з американським музичним світом — познайомитись з тамошніми музичними й співацькими колами, ввійти з ними у тісний контакт, а при тім попрацювати під проводом А. Дідура над поширенням репертуару і над музичною фразою. Побувши в Ню Йорку три місяці, познайомившись з американським музичним світом і попрацювавши над собою М. Голинський вернув тепер до краю, щоби в спокою продовжувати працю та готовитись до виступів в одній з новоутворених американських опер у слідуючому році. Директором тієї нової опери має стати А. Дідур. Від концертового турне по Америці серед української громади наш артист покищо відказався, не зважаючи на численні запросини та пропозиції видатних громадян. Мотивом цього було те, що М. Голинський рішив віддатися цілковито почасти в Америці праці над опануванням нового репертуару. Концертове турне постарається влаштувати слідуючого року. В часі свого побуту в краю виступить М. Голинський між іншим гостинно і на сцені Львівського Міського Театру.

— **Також „пацифікація".** „Дзєннік Людови" з 30. січня містить новинку, яку передруковуємо у дословнім перекладі на доказ, якто й польська преса розуміє слово „пацифікація": „Спацифікування замість звороту довгу". Сейнка Герціґ, замешкала при вул. Йосельовича ч. 8 зявилася в оплаканому стані в комісаріяті поліції й оповіла, що якийсь Абрагам Беркман з Жовківської вулиці ч. 26, якому вона позичила 174 зол., „спацифікував її в немилосердний спосіб, коли вона домагалася, щоби він звернув їй довг".

— **Як Львів бавиться.** У славнозвіснім нічнім льокалі „Реклями" при вул. Шайнохи веселе товариство підпило собі та почало товкти шкляники та битись між собою. Коли поліція хотіла завести лад, одна з „дам" кинулась на поліцая, зірвала йому з голови шапку та виляла в стилю, який звичайно панує в „Реклямі". У звязку з тим арештовано М. Гайля, С. Бінашевського і П. Ніконова.

— **Задушив жінку.** В с. Куровичах в Перемишлянщині 28-літній селянин Олекса Стойко задушив свою жінку Марію, а потім її тіло вкинув до криниці. Вбивника арештовано і він не признається до вини, але на його обличчі видно сліди ніхтів жінки, яка мабуть боронилась і подряпала його в боротьбі з ним.

— **„Чесний" екзекутор.** У Волківцях, пов. Борщів, екзекутор Валентин Вадаса на спілку із громадським писарем Вільгельмом Вадасою стягали з селян більші податки ніж було треба і надвишку ховали собі, при чім фальшували акти. За це будуть сидіти за кратами.

— **Сензаційний процес в Берліні.** Ліза Найман мала 16 літ, була дочкою інтелігентних і багатих родичів, студіювала музику, бігала із нотами до музичного інституту, вчилась чужих мов, мала опінію милої, дистинґованої панночки, а в ночі, коли родичі спали, вона викрадалась з дому і жила життям справжньої вуличниці. Забавлялась у найгірших шинках, запивалась з гільтями. Родичі про ніщо не знали і мріяли, що їхня гарненька Лі буде піяністкою. Вкінці Лі, попавши у вир нічного життя, падала щораз нижче: завагітнівши, потрібувала грошей, щоби втекти за кордон, а не маючи на це фондів вона на спілку з двома любовниками, Бонцібером і Ришардом Штольпе, задушила третього, багатого любовника, годинникаря, Фріца Ульріха, щоби зрабувати його гроші. Коли ці два її приятелі душили Ульріха, гарненька 16-літня піяністка Лі Найман помагала їм і заохочувала: „Скорше хлопці, бо як ви боїтесь, то я докінчу сама". На її нещастя задушений Ульріх мав при собі тільки 38 марок і за ту суму не можна було втекти за кордон і бідна Лі була арештована, а на днях вона станула перед судом і призналась до вини. Вона нічого не відпирається, просить тільки, щоби її укарати аж за 2 місяці, коли вона вже стане матірю дитини, якої батьком є один з тих, що допомогали їй в злочинні вбивства, а саме Штольпе. Підчас процесу Ліза Найман другого дня розплакалась, говорила, що любила підсудного Штольпе від 14-го року життя, що батьком її дитини є він, що вона вже у вязниці просила його оженитись з нею та не звалювать всієї вини на неї, але Штольпе відповів: „Вибий собі такі дурниці з голови, я з тобою не оженюсь!" Підсудний Штольпе зізнає, як правдивий джентельмен: Всю вину він звалює на Лізу Найман. Він представляє її як останню лайдачку, каже, що він не хотів убити годинникаря, боявся але вона намовляла його до цього і коли він тремтів зі страху, то вона сміялась з нього і говорила, що вона не такі речі бачила і робила. Штольпе твердить, що Ліза сама хотіла вбити годинникаря і прийшовши до нього в ночі як любовниця, мала з собою молоток, яким плянувала вбити годинникаря у сні. Коли вже годинникар умирав, Ліза кликала: „Він іще живий душіть його ще!" Штольпе навіть зізнає, що він не любив Лізи, а більше любив її старшу сестру. Процес цей є в Берліні сензацією дня.

— **Смерть генерала Бертельо.** У Парижі помер у 70-ім році життя ген. Бертельо, який підчас світової війни був начальником штабу маршала Жофра, а потім реорганізатором румунської армії.



# З театру.

**Малий Театр: „Пригоди Ч. А. Пліна" — чаплініяда в 9 відслонах Норберта Гаряя.**

Цікава спроба передати кінові образи (сучасну звукову фільму) у драматичному відтворенні на театральній сцені. За сюжет послужили тут пригоди популярного фільмового актора Чарлі Чапліна, який, як загально відомо, і своїм зверхнім виглядом і цілим вбранням, а ще більше прекомічними рухами і гримасами викликує щирий реґіт у видців, виступаючи звичайно в щораз то більше правдоподібних, нерідко й несамовитих ситуаціях, з яких завсіди виходить переможцем, хоч не збирає овочів своєї перемоги.

Такі пригоди Чапліна, звязані з несамовитою історією подружа в родині американського доробкевича-мілюнера, де по вимогам кінового сюжету мусять грати відповідну ролю й бандити, де взагалі не бракує ніяких причандалів, так добре знаних з креацій „малого Чарлі", — дали широке поле до попису відомому акторові М. Зничові. Треба признати, що Зніч відтворив у цій гротесці постать Чапліна по мистецьки вірно, наслідуючи у всьому й до найменших подробиць рухи і гримаси, вихиляси й викрутаси того фільмового коміка, не переборщуючи в нічому. Вчера виявився великий талант Зніча, що його всі подивляли, і в цій чаплініяді, але мимоволі насувалося питання: чи не шкода того таланту і тої праці, яку він мусів вложити в свою креацію, на таку нісенітницю?

Тому, що ціла акція оберталася довкола Ч. А. Пліна, інші виконавці мали менше поля до попису. А всеж звернув на себе загальну увагу артист Палянський в ролі товариша Пліна і Гутнер в ролі бандита, що дав першорядну креацію. Всі інші виконавці, пані та панове, були підготовлені як слід і вивязалися зі свого завдання в загальному зовсім добре.

Треба ще зазначити, що режисерія вистави була дбайлива, темпо доволі живе, а поодинокі образи змінялися напрочуд швидко. Оригінальне декораційне тло дав маляр Ст. Ярошький.

І. Н.

# З судової салі.

### Процес 18 комуністів.

Третього дня розправи проти 18 комуністів майже дві години зізнавав „вивядовца“ політичної поліції Ковальчук, який переводив перше переслухання підсудних. Він обтяжує головно 5 підсудних, між ними „Лєну“ Шульзінґерову, та на підставі конфідентських відомостей твердить, що підсудні признавшись на поліції до вини, говорили правду, а тепер у суді скривають свої провини лише, щоби боронитись. Також Софія Пика (псевдонім „Лістек“) на підставі конфіденційних відомостей обтяжена поважно, як чільна аґітаторка К. П. З. У. Свідок доказує, що підсудний Шульзінґер не заробляв на прожиток лекціями, як це він говорив, але діставав щомісяця 350 золотих від проводу К. П. З. У.

Пшодовнік *Войцеховський* зізнав, що підсудні збираючись на комуністичну демонстрацію на Вульці і приготовляючи „масівку“ носили зі собою палиці і погрожували, що будуть бити поліціянтів та боронитись до остаточности, але як побачили поліцію, то зі страху розбіглись, а Вошин разом з червоним прапором попав у руки поліції і так заломився душевно, що видав і інших товаришів та дав початок нинішньому процесові.

Свідок *Ющак*, різник, приятель кількох підсудних, пізнає їх на лавах і хоч трибунал чекав на цього свідка цілу годину, він зізнав тільки те, що він нічого не знає.

Відтак прочитано кілька листів Мунда до товаришів у вязниці. Листи ці (ґрипси) писані таємничими знаками, але Мунд не хоче вияснити значіння ні змісту цих листів. Прочитано теж один лист Мунда писаний перед арештуванням, в якім то листі Мунд нарікає, що комуністична орґанізація у Львові підупадає, що активність комуністів слабне, що комуністи компромітують себе невдалими виступами першого травня та невдалою „масівкою“. В листі є також догана для одного підсудного за підкопування авторитету компартії. Взагалі ці листи дають прокураторові поважні атути проти підсудних та вказують, що робота цих малолітніх комуністів мала поважний характер, а тільки деякі з них були вмішані в цю справу випадково, через непорозуміння. Цікавий був лист „Лєни“ Шульзінґерової у вязниці, в якім вона нарікає на незгоду між вязнями-комуністами та на часті сварки з комуністкою Манею, яка дуже вибухова та дразлива.

В останнім листі „Лєна“ нарікає, що вязничний дозорець забрав у неї зеркало: „Уяви собі як гірко жінці без зеркала! Здоровлю тебе, в глибокім смутку по втраті зеркала „Лєна“. (Сміх на салі.)

Прочитано лист В. Мацейовського до слідчого судді, в якому він пише: „Пане Раднику! Мене втягнули до ячейки через непорозуміння, я не знав, що за комунізм треба сидіти в арешт., я був дурний, маю сухоти, пустіть мене до дому, а я присягну, що комуністом більше не буду та розкажу все, що знаю про комуністів. Майте надімною милосердя! Я благаю вибачити мені вину, бо я хорий і не можу сидіти в арешті. Я молодий, маю 18 літ, не карайте дурня, а я скажу Вам багато. Дотепер я не сказав Вам всього, бо боявся, що мене комуністи набють, або і вбють“.

Прочитано вірші підсудного Беленецького про те, що фашисти душать пролетаріят, що хлоп голодує, робітник бідує, що К. П. З. У. зорґанізує пролетаріят, що Европа гине, а Радянщина цвіте, тому фашизм арештує членів К .П. З. У. і хапається за бритву“.

Ці крайне неграмотні вірші стрічає предсідник трибуналу іронічним словом: „поет!“.

Присуду можна сподіватись завтра.

—o—

# СПОРТ

### Міжнародні гокейові змагання у Криниці.

Цьогорічні міжнародні гокейові змагання відбудуться у Криниці від 1. до 8. лютого ц. р. В останніх днях відмовилися від участи в тих змаганнях ще й італійці з причини трудношів у виїзді найліпших своїх грачів. Таким робом у змаганнях візьмуть участь отсі держави: Канада, Злучені Держави, Анґлія, Швеція, Бельґія Чехословаччина, Мадярщина, Франція, Румунія і Польща. В останніх днях прийшли вісти, що Бельґія не вишле своєї репрезентації, зате мають приїхати швайцарці. До Криниці приїде на ці змагання ок. 100 спортових справоздавців з цілого світу.

### Львовянка-Гасмонея 5:0 (4:0, 0:0, 1:0).

Змагання за чашу Лехії. Суддя пор. Шиба.

*

Пригадується, що в суботу, 31. січня, в год. 2.30 попол. відбудуться на „Гданську“ останні змагання за чашу Лехії (чи радше за 4-е місце в цьому тернірі) між Україною і Львовянкою. — В неділю, 1. лютого, в год. 12. вполудне розіграє Україна тов. змагання з Лехією на „Світезі“.

## Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз“ платив кооперативам дня 30. січня 1931 року — масло експортове і десерове пріма кільо 4·10 зол.; літра молока 28—29 сот.; літра сметани 1·50 зол.; копа яєць 6·80 зол.

—o—

# ОГОЛОШЕННЯ

## Театри.

**Великий Міський Театр:**
Субота, 31. січня, година 7·30 веч. „Гравіта“.
Неділя, 1. лютого, година 3-та попол. „Кордіни“ (ціни знижені); година 7·30 вечором „Аїда“.

**Театр Ріжнородностей (в Нар. Домі):**
Субота, 31. січня, година 7·30 веч „Людина з текою“.
Неділя, 1. лютого, година 7·30 веч. „Людина з текою“.

**Малий Міський Театр:**
Субота, 31. січня, година 7·30 веч. „Пригода Ч. А. Паліна“.
Неділя, 1. лютого, година 3·30 веч. „Перфуми моєї жінки“; година 7·30 веч. „Пригоди Ч. А. Паліна“.

## Кіна.

АПОЛЬО: Звукова фільма: „За океаном“ (Моріс Шевальє).
КОЛЬОСЕЙ: „Золоте багно“ (Дж. Бенкрофт). Пат і Патахон у Люнапарку.
ЛЕВ: Звукова фільма: „Світ шаліє“ (Дж. Бер:мор).
МАРУСЕНЬКА: Звукова фільма: „Монте Карльо“.
ОАЗА: „Під крівлями Парижа“.
ПАЛЯС: Звукова фільма: „Жінки з минувшиною“.
ПАН: „Тайна студентки“. (Насолода побіди). Виступи оригінального російського циганського хору.
ПАСАЖ: „Опирі степу“ (Кен Мейнард).
ПРОМІНЬ: „Христина“.
ФАТАМОРҐАНА: „Право чоловіка“ (Біллі Дов, Рок ля Рок).
ХИМЕРА: „Її перший цілунок.
СТИЛЕВЕ: „Симфонія змислів“ (Ґрета Ґарбо, Дж. Ґільберт).
УТІХА: „Америка“. „Монті, тайний агент“.

## Програма радіо.

### Субота 31. І. 1931.

**Варшава** (1411,7) 18·15 Концерт для дітей. **Гельсінґфорс** (221,4) 18·00 Слухowиште **Букарешт** (394,2) 16·00 Румунська музика. **Берлін** (419) 18·40 Соната C-moll Ґріґа. **Рим** (441,2) 17·00 Оперова музика. **Прага** (486,2) 19·20 Концерт. **Відень** (516,3) 17·15 Академія. **Будапешт** (550,5) 20·15 Вечір Моцарта. **Харків** (937,5) 16·00 Концерт. **Ленінґрад** (1000) 16·00 Концерт.

### Львівське Радіо, неділя 1. II. 1931.

Львів, хвиля 381 м. 788 кц. 16 кв. — Год. 10·15 Трансмісія з Познаня (богослуження). 12·15 Поранок варшавської фільгармонії. 15·10 Музика з Варшави. 15·40 Програма для дітей. 21·30 Концерт з Варшави. 22·15 Трансмісія з Варшави. 23·00 Музика з „Бристолю“ у Львові.

**Присилайте передплату!**



За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло“. З друкарні Видавничої Спілки „Діло“, Львів, Ринок ч. 10.